

Gymnázium Varšavská 1, 010 08 Žilina

Žena, ktorá sa nebála veriť

Október 2025

Žilina

Simona Kantoríková, Helena Slocíková

Konzultant : PhDr. Alica Virdzeková

Pod'akovanie

Rady by sme sa pod'akovali niektorým ľuďom, ktorí nám boli veľmi nápomocní pri realizácii tejto práce. V prvom rade patrí veľká vďaka pani Márii, neteri našej nenápadnej hrdinky Antónie Smorádkovej, ktorá bola ochotná nájsť si čas a poskytnúť nám cenné spomienky a informácie v podobe listov a fotografií. V neposlednom rade by sme sa tiež chceli pod'akovať našej pani profesorke PhDr. Alici Virdzekovej, za obetovanie svojho voľného času pri písaní tejto práce a za cenné rady a pripomienky, ktoré nám poskytla. Ďakujeme aj pani Olge Šulíkovej za spomienky a informácie.

Obsah

Úvod.....	4
1 Komunistický režim v Československu.....	5
1.1 Vývoj po roku 1948.....	5
1.2 Ženy a politické procesy.....	6
1.3 Postavenie cirkvi.....	8
2 Príbeh Antónie Smorádkovej.....	9
2.1 Začiatok kariéry a náboženskej činnosti.....	9
2.2 Ilegálna činnosť.....	10
2.3 Domová prehliadka, súd a väzenie.....	12
2.4 Život po väzení.....	14
2.5 Rehabilitácia a posledné roky života.....	15
3 Záver.....	18
4 Zoznam bibliografických odkazov.....	20
Prílohy.....	21

Úvod

Po februári 1948, keď sa v Československu moci ujala komunistická strana, sa krajina postupne premenila na totalitný štát. Nový režim zrušil demokratické princípy a obmedzil občianske slobody. Cirkev, ako významná duchovná autorita a nositeľka morálnych hodnôt, sa stala pre komunistický režim hrozbou. Štát sa preto usiloval o jej úplnú kontrolu a obmedzenie náboženského života.

Katolícka cirkev, ktorá mala na Slovensku hlboké korene, čelila silnému prenasledovaniu. Mnohí kňazi, rehoľníci, ale aj veriaci boli zatýkaní, väznení a súdení v politických procesoch. V týchto ťažkých časoch sa do dejín zapísala aj Antónia Smorádková, učiteľka, veriaca žena a hlavne naša nenápadná hrdinka, ktorá sa svojou odvahou a neochvejnou vierou postavila proti nespravodlivosti totalitného systému.

Cieľom tejto práce je priblížiť historické súvislosti obdobia komunistického režimu, ktorý zasahoval do života cirkví a prenasledoval veriacich, a zároveň predstaviť osobnosť Antónie Smorádkovej ako symbolu viery a odvahy.

Druhým cieľom je ukázať, ako sa jej osobný príbeh prelína s dejinami krajiny a ako v sebe spája tragédiu aj nádej.

Ďalším cieľom je zachovať jej pamiatku pre budúce generácie, aby nezabudli na tých, ktorí trpeli za slobodu svedomia a vieru. Zároveň chceme prácu odprezentovať študentom nášho gymnázia.

Pri spracovaní práce boli využité archívne materiály Archivu bezpečnostních složek Praha, Archivu Zboru väzenskej a justičnej stráže v Leopoldove a výpovede pamätníkov, ktorí Antóniu Smorádkovú poznali. Cenným zdrojom boli aj publikácie o činnosti Katolíckej akcie a dokumenty o prenasledovaní veriacich počas komunistického režimu.

Práca je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť sa venuje historickému kontextu. Zachytáva vývoj v ČSR po roku 1948 a prenasledovanie cirkví v Československu. Druhá časť sa zameriava na osobný príbeh Antónie Smorádkovej, jej činnosť, väznenie, život po prepustení a neskoršiu rehabilitáciu. Prácu dopĺňajú prílohy, ktoré autenticky dokresľujú jej život a dobu, v ktorej žila. Literatúra je citovaná podľa medzinárodnej normy ISO 690/2.

1 Komunistický režim v Československu

Obdobie po druhej svetovej vojne znamenalo pre Československo zásadný obrat vo vnútropolitickom vývoji. Po nástupe komunistickej strany k moci vo februári 1948 sa krajina stala súčasťou sovietskeho bloku a postupne sa v nej vytvoril totalitný režim. Nová vláda presadzovala ideológiu marxizmu-leninizmu a snažila sa pretvoriť spoločnosť podľa socialistických princípov. Tento proces sprevádzali rozsiahle čistky, perzekúcie a kontrola verejného aj súkromného života.

1.1 Vývoj po roku 1948

Po skončení druhej svetovej vojny sa Československo snažilo obnoviť zničenú ekonomiku, stabilizovať spoločenské pomery a obnoviť demokratické inštitúcie. V tomto období však postupne rástol vplyv Komunistickej strany Československa (KSČ), ktorá sa prezentovala ako záruka sociálnej spravodlivosti a rovnosti. Medzi rokmi 1945 a 1948 KSČ využívala svoje postavenie v Národnom fronte, ovládla ministerstvo vnútra a získala kontrolu nad políciou a bezpečnostným aparátom, čím sa pripravovala pôda pre úplnú moc.

Rozhodujúcim momentom bol február 1948, tzv. „vítazstvo pracujúceho ľudu“. Po demisii nekomunistických ministrov prezident Edvard Beneš pod nátlakom komunistov schválil novú vládu vedenú Klementom Gottwaldom. Týmto krokom sa skončilo povojnové demokratické obdobie a začalo obdobie totalitného režimu, charakteristického vedúcou stranou, potláčaním opozície a obmedzovaním občianskych práv.¹

V nasledujúcich mesiacoch prebehla konsolidácia moci. Štátne inštitúcie, hospodárstvo, školstvo a kultúra boli podriadené ideologickému dohľadu. Funkcionári KSČ boli dosadení na všetky kľúčové pozície, aby zabezpečili politickú lojalitu. Bola vytvorená Štátna bezpečnosť (ŠtB), ktorá monitorovala obyvateľstvo a odhaľovala nepriateľov ľudovodemokratického zriadenia.²

Komunistická ideológia zasahovala do každodenného života. Znárodnenie priemyslu, kolektivizácia poľnohospodárstva a zrušenie súkromného podnikania zásadne zmenili

¹ LETZ, R. Slovenské dejiny VI, s. 107.

² MANNOVÁ, E. Krátke dejiny Slovenska, s. 313.

ekonomickú a spoločenskú štruktúru. Každý občan bol nútený prispôbovať sa novým pravidlám a odmietanie straníckych smerníc sa považovalo za protištátny čin.

Školstvo sa stalo kľúčovým nástrojom výchovy k socialistickému zmýšľaniu. Náboženská výchova bola odstránená, dejepis a literatúra upravované podľa ideologických potrieb a učitelia preverovaní z hľadiska lojality k režimu. Pedagogická a katolícka inteligencia, ktorá predtým pôsobila vo cirkevných alebo nábožensky orientovaných školách, sa ocitla pod prísny dohľadom a mnohí prišli o zamestnanie.³

Nový politický systém využíval rozsiahlu propagandu, ktorá šírla obraz jednotného a progresívneho štátu. Plagáty, tlač, rozhlas a film presadzovali ideológiu triedneho boja a potrebu oddanosti socialistickému zriadeniu. Každodenný život bol monitorovaný a akýkoľvek prejav nesúhlasu mohol byť označený za „protištátnu činnosť“.

Obdobie po roku 1948 teda znamenalo radikálnu premenu spoločnosti. Demokratický štát sa zmenil na totalitnú krajinu, riadenú jedinou stranou a vznikol represívny systém, ktorý sa snažil ovládnuť nielen správanie, ale aj myslenie obyvateľstva. V takejto atmosfére sa formovala generácia ľudí, ktorí boli vychovávaní v kresťanskom a morálnom duchu, no museli čeliť systému, ktorý považoval ich vieru a presvedčenie za prekážku budovania „nového socialistického človeka“.⁴

1.2 Ženy a politické procesy

Politické procesy v 50. rokoch patrili medzi najdrastickejšie prejavy totalitného systému, ktorý sa po roku 1948 naplno udomácnil v Československu. Komunistický režim považoval akýkoľvek prejav nesúhlasu, náboženského presvedčenia či slobodného zmýšľania za ohrozenie štátu. Režim sa preto snažil odstrániť všetkých, ktorí by mohli jeho moc akokoľvek spochybniť. Obete nepredstavovali iba muži – významnú časť prenasledovaných tvorili aj ženy. Tie sa stali cieľom rozsiahlych represíí, pretože pôsobili ako intelektuálky, učiteľky, rehoľníčky či aktívne členky cirkevných spoločenstiev.

³ PETRANSKÝ, I. A., Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť, s. 466.

⁴ Tamtiež, s. 467.

Najznámejším prípadom bola právnička a politička Milada Horáková, ktorá sa stala symbolom odporu proti komunistickému útlaku. Bola obvinená zo sprisahania, špionáže a vlastizrady, hoci neexistovali žiadne dôkazy o jej vine. Po krutom vyšetrowaní bola v júni 1950 popravená. Jej proces bol zinscenovaný podľa sovietskeho vzoru a vysielaný v médiách, aby pôsobil ako výstraha pre všetkých, ktorí by mohli mať odlišný názor.

Podobný osud postihol aj ďalšie ženy. Josefa Šťastná, Zdenka Janů, Františka Zemínová či Marie Zápotocká boli zatknuté, vypočúvané a obvinené z protištátnej činnosti. Hoci sa ich „zločiny“ často obmedzovali na podporu náboženských aktivít, styk s cudzincami alebo vyjadrenie nesúhlasu so straníckou politikou, súdy im udeľovali prísne tresty – dlhoročné väzenia či nútené práce. Mnohé z nich sa stali obeťami psychického a fyzického nátlaku počas vyšetrowania, čo často viedlo k vynúteným priznaniam.⁵

Na Slovensku sa politické procesy so ženami odohrávali najmä v súvislosti s tzv. Katolíckou akciou a s prenasledovaním rehoľníčok a učiteliek. Režim považoval cirkev za jedného z najväčších nepriateľov a práve ženy, ktoré pôsobili v jej štruktúrach, boli často terčom obvinení z ilegálnej činnosti.

Okrem cirkevných kruhov boli perzekvované aj ženy, ktoré patrili k inteligencii alebo bývalým buržoáznym rodinám. Strácali zamestnanie, boli vylúčené zo škôl či spoločenských organizácií. Ich odsúdenie často vyplývalo z vykonštruovaných obvinení a výpovedí donútených mučením.

Politické procesy so ženami mali hlboký spoločenský dosah. Režim ich využíval ako symbolické ukážky spravodlivého trestu – chcel demonštrovať, že ani krehké a nevinné ženy nie sú výnimkou, ak sa postaví proti ideológii štátu. Väznené ženy čelili tvrdým podmienkam, psychickému týraniu a spoločenskému odsúdeniu. Po prepustení z väzenia mali často zákaz vykonávať pôvodné povolanie, museli pracovať v manuálnych profesiách a žili pod neustálym dohľadom ŠtB.⁶

⁵https://is.muni.cz/th/52834/ff_m/diplomova_prace.pdf [cit. 2025-10-01]

⁶https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/27412/DPTX_2009_1_11210_ASZK10001_125749_0_77120.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2025-10-01]

1.3 Postavenie cirkvi

Po roku 1948 sa komunistický režim v Československu snažil obmedziť vplyv cirkví, ktoré považoval za hrozbu pre svoju ideológiu. Náboženstvo bolo postupne vytláčané z verejného i súkromného života a cirkvi sa dostali pod prísny dohľad štátu. Duchovní museli byť registrovaní a podliehali kontrole orgánov, ktoré určovali, kto môže vykonávať svoju službu. Cirkvi čelila tlaku na prispôsobenie sa štátnej moci. Režim podporoval vytváranie tzv. mierových hnutí medzi duchovenstvom, ktoré mali presadzovať lojalitu voči štátu. Kňazi a veriaci, ktorí odmietli spoluprácu, riskovali prenasledovanie, väzenie alebo zákaz pôsobenia. Štátna bezpečnosť (ŠtB) ich sledovala a často využívala vydieranie či donucovanie k spolupráci.⁷

Už v predchádzajúcich desaťročiach sa však v rámci katolíckej cirkvi formovali iniciatívy, ktoré neskôr pomohli udržať vieru počas obdobia totality. Jednou z nich bolo spoločenstvo Rodina, ktoré vzniklo v 40. rokoch pod vplyvom chorvátskeho jezuitu Tomislava Poglajena Kolakoviča. Ten sa po príchode na Slovensko stal významnou osobnosťou katolíckeho života a svojím apoštolátom medzi mladými veriacimi podporoval laickú angažovanosť vo viere. Rodina fungovala pod rúskom Katolíckej akcie, vytvárala malé krúžky zamerané na duchovnú formáciu laikov a pripravovala veriacich na možné obdobie prenasledovania. Jej členovia sa stretávali v školách, internátoch, organizovali duchovné cvičenia a spolupracovali s kňazmi, ktorí ich tajne podporovali.⁸

Napriek obmedzeniam katolícka a evanjelická cirkev pokračovala v duchovnej činnosti. Bohoslužby sa konali aj v tajnosti a náboženská výchova prebiehala neoficiálne v domácnostiach. Režim sa zároveň snažil oslabiť náboženský vplyv na mladých ľudí a presadzoval ateistickú výchovu v školách.

V 80. rokoch sa cirkev opäť začala aktívnejšie zapájať do spoločenského diania. Podporovala snahy o demokratické zmeny a počas Nežnej revolúcie v roku 1989 sa otvorene postavila na stranu slobody a pravdy. Po páde komunizmu získala späť slobodu a mohla obnoviť svoje pôvodné poslanie v spoločnosti.⁹

⁷ <http://www.svet.czsk.net/clanky/publicistika/cirkvi.html> [cit. 2025-10-01]

⁸ https://kulturnedejiny.ku.sk/new/wp-content/uploads/2025/05/02_x_pramene_BLEHOVA.pdf?utm [cit. 2025-10-01]

⁹ LETZ, R. Slovenské dejiny VI, s. 276.

2 Príbeh Antónie Smorádkovej

Antónia Smorádková sa narodila 4. mája 1919 v Rybárpoli, dnes súčasť Ružomberka.¹⁰ Jej otec pochádzal z Čiech a pracoval v textilnej fabrike, rovnako aj matka. Rodina bývala v bytovke pri textilke, typickej robotníckej kolónii. Mala brata, ktorý neskôr odišiel študovať do Brna a Bratislavy. Jej matka zomrela pomerne mladá. Pochádzala z katolíckej rodiny a od detstva bola vedená k viere.¹¹

Navštevovala ľudovú školu v Rybárpoli a v rokoch 1931 až 1935 študovala v učiteľskom ústave, najskôr v Kláštore pod Znievom, neskôr v Levoči. Škola mala cirkevnú povahu a poskytla jej pevný základ v náboženskej výchove, ktorá výrazne posilnila jej oddanosť cirkvi.¹²

Po ukončení štúdia sa rozhodla zostať verná učiteľskému povolaniu a venovať sa deťom. Ešte pred druhou svetovou vojnou nastúpila ako mladá učiteľka v Rybárpoli. Detstvo a študentské roky Antónie teda pevne zakotvili jej charakter – usilovnú, zodpovednú a nábožensky založenú ženu, pripravenú venovať svoj život vzdelávaniu a neskôr aj práci s mládežou v náročných historických podmienkach.¹³

2.1 Začiatok kariéry a náboženskej činnosti

Po ukončení štúdia začala Antónia Smorádková pôsobiť ako učiteľka v Rybárpoli, kde si ju žiaci rýchlo obľúbili pre jej spravodlivosť, svedomitosť a prísnu disciplínu. Bola mladá, energická a vo svojej práci dôsledná, pričom dbala nielen na vedomosti, ale aj na morálnu a duchovnú výchovu detí. Po niekoľkých rokoch pôsobenia bola preložená do Slovenskej Ľupče, kde pokračovala v učiteľskej činnosti.¹⁴ V tomto období sa naplno prejavila jej silná náboženská orientácia. Bola hlboko veriaca katolíčka, ktorá spájala vieru, morálku a vlastenectvo.

Počas pôsobenia v Slovenskej Ľupči sa zoznámila s kňazom Štefanom Nahálkom, ktorý v škole vyučoval náboženstvo. Ich kontakt prerástol do duchovnej spolupráce, v rámci ktorej

¹⁰ Pozri príloha, obr.č. 2.

¹¹ Spomienky netere Márie. Pozri aj prílohu, obr. č.3,4,

¹² Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

¹³ Spomienky netere Márie.

¹⁴ Tamtiež.

sa Antónia zapojila do činnosti Katolíckej akcie.¹⁵ Navštevovala jeho prednášky, duchovné cvičenia a stretnutia veriacich laikov, ktoré sa konali neraz v utajení. Zapájala sa tiež do činnosti tzv. Rodiny. Išlo o spoločenstvo mladých katolíkov, zamerané na duchovnú obnovu spoločnosti a formovanie morálne pevných kresťanov.¹⁶

Členovia Rodiny sa stretávali na modlitbách, prednáškach a duchovných cvičeniach a usilovali sa o prehĺbenie viery a pripravenosť čeliť totalitným režimom. Podľa dobových dokumentov dostávali aj osobitné cirkevné poverenia a tituly, aby mohli pokračovať v duchovnej práci aj v prípade, že by cirkevné štruktúry boli obmedzené alebo prenasledované.¹⁷

Ako učiteľka sa v týchto kruhoch rýchlo uplatnila – mala vzdelanie aj prirodzenú autoritu. Podľa výpovedí jej blízkych z tohto obdobia bola zásadová a hlboko veriaca. Sama často zdôrazňovala, že deti majú nielen vedieť, ale aj veriť.¹⁸

Na konci vojny, v roku 1945, zostala učiť až do zatvorenia školy. Po skončení vojny sa vrátila k bežnému školskému životu, avšak kontakty s kňazom Nahálkom a katolíckymi spoločenstvami si ponechala aj naďalej. Tieto väzby sa neskôr stali kľúčovými pre jej ďalšie životné smerovanie.¹⁹

2.2 Ilegálna činnosť

Antónia sa pravidelne zúčastňovala na stretnutiach veriacich, ktoré sa konali najskôr v súkromných bytoch a neskôr na odľahlejších miestach, napr. na chatách. Na týchto stretnutiach sa čítali náboženské texty, diskutovalo sa o duchovných témach a prehlbovala sa vzájomná spolupráca medzi laikmi a kňazmi. Medzi účastníkmi boli aj Štefan Nahálka, Štefan Milan, Ján Šmalík či Brigita Flochová, s ktorou Antónia udržiavala blízke priateľstvo. Spolu sa starali o spojenie medzi Nahálkom a ostatnými členmi hnutia.²⁰

Po roku 1949 bola Antónia Smorádková z učiteľského povolania prepustená, pretože jej náboženská aktivita bola považovaná za nepriateľskú voči štátnemu zriadeniu. Následne

¹⁵ Katolícka akcia pôvodne hnutie laikov rímskokatolíckej cirkvi, ktorého cieľom je obrana a šírenie kresťanských hodnôt v spoločnosti prostredníctvom uplatňovania kresťanských zásad vo všetkých oblastiach ľudského života.

¹⁶ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

¹⁷ Tamtiež.

¹⁸ Tamtiež.

¹⁹ Tamtiež.

²⁰ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

nastúpila do národného podniku Kroj v Bratislave, kde však v ilegálnej činnosti pokračovala. Nadalej udržiavala kontakt s Nahálkom a zúčastňovala sa duchovných cvičení, ktoré tajne organizovali v Bratislave. Spolupracovala s viacerými osobnosťami z prostredia Katolíckej akcie – Štefanom Milanom, Brigitou Flochovou, Vladimírom Juklom, Pavlom a Máriou Schtrausovými, Jánom Šmalíkom či Pavlom Staričkom.²¹

V rokoch 1950 až 1952 sa zúčastňovala tajných náboženských stretnutí v Bratislave, najmä v lokalitách Biely Kríž, Červený Kríž a v byte rodiny Šoškových. Podľa výpovede manželov Šoškových: „*Dňa 13. 1. 1952 konal Nahálka v našom byte tajné bohoslužby, ktorých sa zúčastnila Smorádková.*“²² V tom čase patrila do tzv. Šmalíkovho krúžku, ktorého cieľom bolo vychovávať nových vedúcich skupín, tzv. „Rodín“. Členovia mali za úlohu pravidelne sa zúčastňovať schôdzok, podávať správy o situácii vo svojom pracovnom prostredí a viesť spolupracovníkov k odporu proti komunizmu.

Na svojom pracovisku v podniku Kroj bola pani Smorádková označená ako vedúca Rodiny. Organizovala náboženské rozhovory, modlitby a zhromažďovala informácie o pomeroch na pracovisku. Spolu s kolegyňami viedla rozhovory o viere a ovplyvňovala zákazníčky.

Podľa vyšetrovacích spisov na žiadosť Starička sa naučila písať na písacom stroji, aby mohla prepisovať náboženské materiály. Robila to po pracovnej dobe na stroji v závode. Mala prepísať leták o siedmich sviatostiach, ďalej leták o sexuálnych problémoch, v ktorom boli napádani komunisti.²³

V jej byte sa neskôr našlo viacero ilegálnych brožúr a kníh: Kolakovičove V revolúcii mier a Kristus a boj o duše, Milanovu Bojujúcu cirkev, texty hnutia JOC: Jak začít, Schůzka průkopníků i strojom písané materiály s názvami Moderní robotnický problém, Morálka na pracovisku, leták Pius XII k vězňům.²⁴

V roku 1952 došlo k rozsiahlemu zatýkaniu členov Katolíckej akcie. Smorádková pomáhala Nahálkovi pri ukrývaní. Brigita Flochová jej 7. júna 1952 oznámila, že odchádza do Ružomberka, aby sa stretla s Nahálkom. Keď však Flochovú zatkli, Antónia sa rozhodla ísť

²¹ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

²² Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, výpoveď.

²³ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

²⁴ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

namiesto nej. Cestovala vlakom z Bratislavy do Ružomberka a vo Vrútkach sa stretla s Nahálkom, ktorého spoznala na stanici. Podľa jej výpovede: „*Vystúpila som hneď, ako som ho zbadala. Hovorili sme asi pol hodiny. Povedala som mu, že Flochová bola zatknutá. On mi povedal, že zatkli aj Annu Hruškovskú.*“²⁵

Po stretnutí nasadla na vlak do Ružomberka, zatiaľ čo Nahálka sa mal presunúť na Oravu. Aj po tomto ostali v kontakte a Smorádková mu ďalej pomáhala – napríklad tým, že upovedomila Adelinu Flochovú o sestrinom zatknutí a sprostredkovávala správy o tom, kto bol zatknutý a ako prebieha vyšetrovanie. Listy si s Nahálkom vymieňali pod kryciami menami. Smorádková vypovedala: „*Listy som čítala v práci po skončení pracovnej doby. Po prečítaní som každý roztrhla a spálila.*“²⁶

Okrem toho pomáhala aj kňazovi Štefanovi Milanovi, ktorý bol chorý na tuberkulózu. Navštevovala ho v nemocnici a keď sa musel skrývať, pomohla mu nájsť útočisko a zároveň mu zháňala potraviny, najmä čerstvú zeleninu. Z výpovede vyplýva, že využívala známosti a kontakty, pričom zeleninu ako aj lieky na predpis zabezpečila neoficiálne cez známych.²⁷

2.3 Domová prehliadka, súd a väzenie

Po zatknutí svojich spolupracovníčok Šmidovej a Flochovej začala Antónia tušiť, že čoskoro zatknú aj ju. Jej obavy sa naplnili 5. februára 1953, keď bola zadržaná v Prahe, v byte, kde sa v tom čase ukrývala a pôsobila počas svojej ilegálnej činnosti. Po zatknutí bola okamžite prevezená do väznice na Pankráci, kde prebiehali prvé výsluchy.²⁸ Už počas týchto úvodných výsluchov priznala svoje spojenie s kňazom Nahálkom a účasť na činnosti tajnej katolíckej organizácie Rodina. Napriek tomu sa podľa výpovedí snažila chrániť ostatných členov hnutia a vypovedala len čiastočne, aby nikoho neohrozila. V protokole z výsluchu sa zachovala aj jej výpoveď : „*V Nahálkovi som videla dobrého a šľachetného človeka, ktorému som bola zaviazaná, pretože mi pomohol v ťažkých chvíľach.*“²⁹

Počas vyšetrovania bola obvinená z vlastizrady spolu s ďalšími členmi. Vyšetrovanie sa sústredilo na činnosť tzv. ilegálnej katolíckej organizácie Rodina, ktorá bola podľa štátnych

²⁵ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, výpoveď Smorádkovej.

²⁶ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, výpoveď Smorádkovej.

²⁷ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

²⁸ Spomienky netere Márie. Pozri aj obr. č. 5.

²⁹ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, výpoveď Smorádkovej.

orgánov zameraná proti socialistickému zriadeniu. Antónia bola vnímaná ako jedna z hlavných postáv tohto spoločenstva, ktoré sa snažilo udržať náboženský život napriek prísnyim zákazom režimu.

Počas výsluchov na Pankráci bola opakovane vypočúvaná – výsluchy trvali celé hodiny, často aj v noci, a boli psychicky veľmi náročné. Počas tohto obdobia prebehli aj viaceré domové prehliadky, nielen u nej, ale aj u jej príbuzných a známych. Na tieto udalosti neskôr spomínala naša pamätníčka : „*Spomínam, ako k nám prišli policajti a milicionári hľadať protištátny dôkazový materiál aj na mojich rodičov.*“³⁰ Pri domovej prehliadke u Antóninho brata sa našli rôzne písomné materiály. Sama si ukryla náboženské knihy, učebné pomôcky a učebnice, a niektoré z nich zverila do úschovy svojej kolegyni z Kroja, spolu s liturgickými odevmi a šatami, aby ich ochránila pred zabavením.

Napriek všetkému Antónia počas vyšetrovania opakovane zdôrazňovala, že jej činnosť nikdy nemala za cieľ škodiť štátu. Naopak, jej snahou bolo pomáhať ľuďom v duchovnom živote. Tento postoj sa zachoval aj vo vyšetrovacích spisoch, kde sa uvádza: „*Obvinená sa k vine priznala, vyjadrila ľútosť, ale naďalej trvala na svojej viere.*“³¹

Súd s Antóniou a ostatnými členmi skupiny sa konal v Prahe 23.12.1953. Spolu s ňou boli súdení aj Brigita Flochová, Štefan Milan, Tomanoczy, Matis, Cehul a ďalší. Počas procesu bola Antónia označená ako duchovný vodca a organizátor Rodiny na Slovensku, čo významne ovplyvnilo výšku trestu.³²

Súd ju napokon uznal vinnou a odsúdil na desať rokov odňatia slobody, stratu občianskych práv na päť rokov a povinnosť nahradiť všetky náklady trestného konania. Po vynesení rozsudku bola prevezená do väznice v Želiezovciach, kde si začala odpykávať svoj trest. Aj napriek ťažkým podmienkam zostala pevne veriacou, povzbudzovala ostatné väzenkyne a často sa s nimi modlila. Podľa svedectiev spoluväzenkýň bola tichá, pokorná, ale veľmi silná osobnosť.³³ V roku 1957 bola premiestnená do väznice v Pardubiciach a po 2 rokoch späť do Želiezoviec

³⁰ Spomienky netere Márie.

³¹ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov osobný spis, poznámka vyšetrovateľa.

³² Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, evidenčná karta.

³³ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis, evidenčná karta.

Jej rodina ju niekoľkokrát vo väzení navštívila, čo jej prinášalo útechu a posilu. Napriek fyzickému i psychickému utrpeniu si zachovala vnútorný pokoj a odhodlanie. Väznená bola až do roku 1960, keď bola 9. mája amnestovaná prezidentom republiky a prepustená na slobodu. Zvyšok jej trestu bol týmto rozhodnutím zrušený.³⁴

2.4 Život po väzení

Po amnestii, v roku 1960, bola Antónia po siedmich rokoch väzenia konečne prepustená na slobodu. Po odpykaní ťažkého trestu, počas ktorého musela znášať neľudské podmienky a psychický nátlak, sa začala nová, no vôbec nie jednoduchá etapa jej života. Návrat do bežného sveta bol pre mnohých politických väzňov mimoriadne náročný. Spoločnosť ich vnímala s nedôverou a režim im aj po prepustení bránil v plnohodnotnom zaradení sa do života. Antónia nebola výnimkou. Po prepustení sa presťahovala do Hlohovca, kde našla útočisko u svojho brata. O tomto období svedčí aj list jednej z jej priateľiek, ktorá spomína, že Antónia bola po príchode domov tichá a pokorná, no zároveň vyžarovala vnútornú silu a pokoj, ktorý si uchovala aj po všetkých útrapách.³⁵

Do školstva, v ktorom pred zatknutím pôsobila, sa už vrátiť nemohla. Bola označená za politicky nespoľahlivú osobu a v jej osobnom spise zostal záznam o odsúdení za vlastizradu.³⁶ Tento fakt jej znemožnil nájsť si prácu v oblasti, ktorú mala rada a v ktorej pôsobila s oddanosťou. Napriek tomu sa nevzdala a rozhodla sa prijať akúkoľvek prácu, ktorá by jej umožnila viesť dôstojný život. Zamestnala sa v podniku Slovakofarma ako pracovníčka technickej knižnice. Práca bola síce jednoduchšia než jej predchádzajúce učiteľské povolanie, no Antónia ju vykonávala svedomito a s pokorou.

Po niekoľkých rokoch sa jej podarilo získať prácu v Bratislave, kde pôsobila ako vychovávateľka na internáte. Práca s mladými ľuďmi ju naplňovala a umožnila jej opäť sa priblížiť k tomu, čo pred rokmi stratila – k výchove, formovaniu charakterov a hodnotovému pôsobeniu na mladú generáciu. Aj v tomto prostredí si získala rešpekt a dôveru. Jej bývalí kolegovia na ňu spomínajú ako na človeka, ktorý nikdy nehovoril o svojom utrpení, no každý, kto ju poznal, cítil, že prežila niečo veľmi ťažké.

³⁴ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, evidenčná karta.

³⁵ Spomienky netere Márie.

³⁶ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov, osobný spis.

Počas týchto rokov Antónia udržiavala kontakt s bývalými väzňami a priateľmi z tzv. Katolíckej akcie, ktorí prešli podobným osudom. Stretávali sa nenápadne, väčšinou v súkromí – pri spoločných modlitbách, tichých rozhovoroch či na malých výletoch do prírody. Medzi jej blízkych priateľov patrili napríklad Vladimír Jukl, Olinka Páleníková, Brigita Flochová a ďalší, ktorí sa rovnako ako ona snažili zachovať vieru a ľudskosť napriek ťažkým skúsenostiam. Tieto stretnutia pre ňu znamenali veľa, boli zdrojom duchovnej sily, porozumenia a priateľstva, ktoré jej pomáhali prekonať ťažké chvíle života.³⁷

Napriek všetkému, čo si prežila, zostala Antónia optimistická a pokojná. Nikdy sa nesťažovala, nikdy neprejavovala hnev či zatrpknutosť. Jej priatelia o nej hovorili vždy len v dobrom: „*Napriek všetkému, čo si vytrpela, nezostala zatrpknutá.*“³⁸ Zachovala si hlbokú vieru v Boha, ktorá ju sprevádzala počas väzenia i po ňom. Každý, kto ju poznal, cítil, že jej viera bola prameňom tichej sily a vnútorného pokoja.

Aj po prepustení však nebola celkom slobodná. Štátna bezpečnosť ju stále sledovala a evidovala ako osobu s nepriateľskou minulosťou. V jej spise sa tiež uvádza: „*Udržiava kontakty s bývalými odsúdenými, najmä s osobami katolíckeho pôvodu.*“³⁹ Hoci ju tajná polícia dlhodobo monitorovala, už nikdy nebola znova zatknutá ani vyšetrovaná. Režim ju síce držal pod dohľadom, no Antónia sa naučila žiť opatrne – v tichosti, bez zbytočnej pozornosti, s pokorou a vierou, že pravda a spravodlivosť napokon zvíťazia.

Zvyšok svojho života prežila pokojne. Venovala sa práci, rodine a duchovnému životu. Pomáhala druhým, zúčastňovala sa nenápadných náboženských stretnutí a svojou dobrotou a pokojom pôsobila na ľudí vo svojom okolí.⁴⁰

2.5 Rehabilitácia a posledné roky života

Po páde komunistického režimu v roku 1989 sa začal proces spoločenskej i morálnej obnovy, ktorý priniesol spravodlivosť aj mnohým nespravodlivo odsúdeným ľuďom z čias totality. Medzi nimi bola aj Antónia Smorádková, ktorej meno sa po desaťročiach prenasledovania a ticha opäť objavilo v oficiálnych dokumentoch. Tentoraz už nie ako

³⁷ Spomienky netere Márie.

³⁸ Tamtiež.

³⁹ Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov osobný spis.

⁴⁰ Spomienky netere Márie. Pozri aj príloha, obr.č.7.

nepriateľa štátu, ale ako obeť nespravodlivého systému. V septembri 1990 bola spolu s ostatnými účastníkmi Katolíckej akcie právne rehabilitovaná. Táto rehabilitácia bola súčasťou širšieho procesu uznania krívd, ktoré boli spôsobené politickými procesmi v 50. rokoch, keď mnohí veriaci, kňazi a iní boli zatváraní, vypočúvaní a ponižovaní len preto, že sa snažili zachovať svoju vieru a slobodu svedomia.⁴¹

V úradných dokumentoch sa uvádza, že celý rozsudok proti Antónii Smorádkovej bol zrušený a že je plne očistená. Po dlhých rokoch nespravodlivosti tak konečne došlo k formálnemu i morálnemu uznaniu jej neviny. Napriek tomuto gestu sa však Antónia nikdy nesnažila vyhľadávať pozornosť či zviditeľniť sa. Po rehabilitácii sa vrátila k svojmu tichému životu v Hlohovci, kde aj naďalej žila veľmi skromne. Občas cestovala do Bratislavy, aby navštívila svojich starých priateľov a bývalých spolupútnikov z čias Katolíckej akcie. Hoci mala už vyšší vek, zostala aktívna a duchovne živá.

Svedectvá ľudí, ktorí ju poznali, hovoria o tom, že Antónia bola aj v posledných rokoch svojho života hlboko veriacou ženou. Podľa výpovede pani Podmanickej: „*Bola veľmi, ba až fanaticky nábožensky založená.*“⁴² Táto veta síce môže pôsobiť pre dnešného čitateľa silno, no v dobovom kontexte vyjadruje najmä jej neochvejnú oddanosť viere, ktorá ju sprevádzala celý život. Od mladosti, cez väzenie, až po starobu.

Antónia udržiavala živé kontakty s bývalými väzňami, rehoľnými sestrami a laikmi, ktorí patrili do siete Kolakovičovej Rodiny. S mnohými z nich si vymieňala listy, modlitby a duchovné úvahy. Tieto priateľstvá, ktoré vznikli v čase prenasledovania, pretrvali až do jej posledných rokov. Ľudia, ktorí ju poznali, na ňu spomínajú s úctou a obdivom. Jej neter vo svojom svedectve uviedla: „*Bola nesmierne obetavá, mnohým ľuďom pomohla vďaka svojim známostiam s bývalými väzňami.*“⁴³ Podobne aj ďalšie svedectvá hovoria o jej dobrosrdečnosti a hlbokkej ľudskosti: „*Mala dobrosrdečnú, obetavú povahu, bola láskavá a ochotná vždy pomôcť. Napriek všetkému, čo si vytrpela, nezostala zatrpknutá a jej viera v Boha bola neotrasiteľná.*“⁴⁴

⁴¹ Spomienky netere Márie.

⁴² Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov osobný spis, výpoveď Podmanickej.

⁴³ Spomienky netere Márie.

⁴⁴ Tamtiež.

Počas 90. rokov sa Antónia zúčastnila aj niekoľkých stretnutí bývalých členov Katolíckej akcie, ktoré sa konali v Bratislave a Ružomberku. Pre mnohých účastníkov to boli dojímavé chvíle – po rokoch prenasledovania a ticha sa mohli opäť slobodne stretnúť, spomínať a modliť bez strachu z odpočúvania či sledovania.

Napriek priateľstvám a duchovným aktivitám žila Antónia sama – nikdy sa nevydala a nemala deti. Jej život bol jednoduchý, no naplnený. Všetko, čo vlastnila, bolo skromné, zodpovedajúce jej presvedčeniu, že duchovné hodnoty sú dôležitejšie než majetok. Žila podľa kresťanských zásad, s pokorou, ktorá ju sprevádzala po celý život.

Dňa 28. septembra 1996 Antónia Smorádková zomrela v Hlohovci vo veku 77 rokov. Jej smrť znamenala tichý odchod ženy, ktorá prežila jedno z najťažších období slovenských dejín, no napriek všetkému si zachovala vieru, ľudskosť a schopnosť odpúšťať. V očiach rodiny, priateľov i bývalých spoluväzňov zostala symbolom neochvejnej viery, odvahy a pokory.⁴⁵

⁴⁵ Spomienky netere Márie.

3 Záver

V tejto práci sme sa zaoberali obdobím komunistického režimu v Československu, s osobitným dôrazom na postavenie katolíckej cirkvi a osobný príbeh Antónie Smorádkovej, ktorá sa stala symbolom neochvejnej viery, odvahy a tichej odolnosti voči totalitnému útlaku. Tento režim sa usiloval potlačiť akékoľvek prejavy náboženského presvedčenia, a práve veriaci ľudia ako Antónia Smorádková sa ocitli v hľadáčku štátnej moci, ktorá sa ich snažila zlomiť fyzicky i psychicky.

V prvej časti práce sme sa venovali spoločensko-politickému kontextu, v ktorom sa odohrával jej život. Ukázali sme, ako komunistický režim systematicky likvidoval cirkevné štruktúry, obmedzoval slobodu vierovyznania a vytváral atmosféru strachu a nedôvery. Náboženské presvedčenie sa stalo dôvodom prenasledovania, a mnohí veriaci, najmä z prostredia Katolíckej akcie, boli označení za nepriateľov štátu.

Druhá časť práce sa sústredila na osobný príbeh Antónie Smorádkovej. Jej detstvo, povolanie učiteľky, zapojenie do činnosti katolíckych spoločenstiev a následné perzekúcie, ktoré vyústili do jej zatknutia a dlhoročného väzenia. Antónia Smorádková, podobne ako mnohí iní veriaci, konala v presvedčení, že jej činnosť má duchovný a morálny rozmer, nie politický. Napriek neľudským podmienkam vo väzení si zachovala vieru, dôstojnosť a vnútornú silu. Po prepustení sa jej nepodarilo vrátiť k učiteľskému povolaniu, no pokračovala v tichej službe druhým – pracovala, pomáhala, povzbudzovala a svojím životom vydávala svedectvo o sile viery, ktorá prekonáva aj najťažšie skúšky.

Príbeh Antónie Smorádkovej nám pomáha pochopiť, ako hlboko režim zasahoval do životov jednotlivcov a ako ťažko bolo zachovať si vnútornú slobodu v čase, keď sa za vieru a presvedčenie trestalo. Jej život je dôkazom toho, že aj obyčajný človek môže byť nositeľom mimoriadnej odvahy a duchovnej sily. Ukazuje, že aj v tichosti a pokore možno vzdorovať nespravodlivosti a zachovať ľudskosť.

Na záver môžeme povedať, že skúmanie osudov, ako je ten Antónie Smorádkovej, nie je len historickou reflexiou minulosti, ale aj morálnym odkazom pre súčasnosť. Jej vernosť viere, nezištnosť a schopnosť odpúšťať sú inšpiráciou pre každého, kto sa usiluje o život v pravde a dôstojnosti. Príbeh Antónie Smorádkovej pripomína, že sloboda a viera nie sú samozrejmosťou, ale hodnotami, ktoré je potrebné chrániť a odovzdávať ďalej.

Rady by sme túto prácu prezentovali študentom nášho gymnázia, aby lepšie porozumeli obdobiu neslobody a osudom ľudí, ktorí trpeli pre svoje presvedčenie. Život Antónie Smorádkovej a jej generácie môže byť cennou lekciou o odvahe, pokore a sile duchovného života.

Veríme, že jej príbeh zostane súčasťou historickej pamäti a bude inšpiráciou pre tých, ktorí hľadajú zmysel viery, pravdy a spravodlivosti aj v dnešnej dobe.

4 Zoznam bibliografických odkazov

Knižné publikácie

LETZ, Róbert. *Slovenské dejiny VI*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2021. 474 s. ISBN 978-80-8119-135-0.

MANNOVÁ, Elena. *Krátke dejiny Slovenska*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2003. 313 s. ISBN 80-88880-53-X.

PETRANSKÝ, Ivan A. *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava: Perfekt, 2015. 550 s. ISBN 978-80-8046-730-2.

Archívne zdroje

Archív Zboru justičnej a väzenskej stráže, Leopoldov, osobný spis + evidenčná karta.

Archiv bezpečnostních složek Praha

Internetové zdroje

https://www.upn.gov.sk/publikacie_web/politicke-procesy-na-slovensku-1948-1954.pdf?utm_source=chatgpt.com [cit.2025-10-01]

https://is.muni.cz/th/52834/ff_m/diplomova_prace.pdf [cit.2025-10-01]

<http://www.svet.czsk.net/clanky/publicistika/cirkvi.html> [cit. 2025-10-01]

https://kulturnedejiny.ku.sk/new/wp-content/uploads/2025/05/02_x_pramene_BLEHOVA.pdf?utm [cit. 2025-10-01]

Iné zdroje

Spomienky netere Márie

Súkromný archív netere Márie

Prílohy

Obr. č. 1: Antónia Smorádková so svojou kamarátkou
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)

Obr. č. 2: Antónia Smorádková za mlada
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)

Obr. č. 3: Antónia Smorádková s bratom
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)

Obr. č. 4: Antónia Smorádková a jej otec
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)

Obr. č. 5: Antónia Smorádková, vězenkyňa č.3250

(Zdroj: Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže, Leopoldov)

Obr. č. 6: Antónia Smorádková s neterou Máriou
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)

Obr. č. 7: Antónia Smorádková
(Zdroj: Osobný archív netere Márie)